

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اصول و مبانی نمایش عروسکی

رشته نمایش

گروه تحصیلی هنر

زمینه خدمات

شاخه آموزش فنی و حرفه‌ای

شماره درس ۳۸۵۶

پاک‌بین، منصور	۷۹۱
اصول و مبانی نمایش عروسکی / مؤلف: منصور پاک‌بین؛ [زیر نظر] کمیسیون تخصصی	۵
برنامه‌ریزی و تألیف: مصطفی مخابرات... [و دیگران]. - تهران: شرکت چاپ و نشر	الف ۲۱۴ پ/
کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۱.	۱۳۹۱
۱۰۲ ص. - منصور. - (آموزش فنی و حرفه‌ای؛ شماره درس ۳۸۵۶)	
متون درسی رشته نمایش گروه تحصیلی هنر، زمینه خدمات.	
برنامه‌ریزی و نظارت، بررسی و تصویب محتوا: کمیسیون برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های	
درسی رشته نمایش دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش وزارت	
آموزش و پرورش.	
۱. نمایش‌های عروسکی. الف. مخابرات، مصطفی. ب. ایران. وزارت آموزش و پرورش.	
دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش. ج. عنوان. د. فروست.	

همکاران محترم و دانش آموزان عزیز:

پیشنهادات و نظرات خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی
تهران - صندوق پستی شماره ۴۸۷۴/۱۵ دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزش های
فنی و حرفه ای و کاردانش، ارسال فرمایند.

info@tvoccd.sch.ir

پیام نگار (ایمیل)

www.tvoccd.sch.ir

وبگاه (وبسایت)

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

برنامه ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر برنامه ریزی و تألیف آموزش های فنی و حرفه ای و کاردانش

نام کتاب: اصول و مبانی نمایش عروسکی - ۴/۴۵۰

مؤلف: منصور پاکبین

اعضای کمیسیون تخصصی: دکتر مصطفی مختاباد، اردشیر صالح پور، فریدون علیاری، احمد نوری،

حمیدرضا جهانی و نگین صادقی پور

ویراستاران علمی: جواد ذوالفقاری، هما جدیکار و دکتر احمد کامیابی مسک

آماده سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره کل چاپ و توزیع کتاب های درسی

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت: www.chap.sch.ir

تصویرگر و طراح جلد: محمدحسن معماری

صفحه آرا: زهره بهشتی شیرازی

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۷۵۱۵-۱۳۹

چاپخانه: سهند

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ چهارم ۱۳۹۱

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۹۶۴-۰۵-۱۲۹۳-۱ ۹۶۴-۰۵-۱۲۹۳-۱ ISBN 964-05-1293-1

اول باید اخلاصتان را قوی بکنید، ایمانتان را قوی بکنید، ... و این اخلاص و ایمان، شما را تقویت می کند و روحیه ی شما را بالا می برد و نیروی شما جوری می شود که هیچ قدرتی نمی تواند (با شما) مقابله کند.

امام خمینی

فهرست

مقدمه

۱	فصل اول: عروسک چیست؟
۴	فصل دوم: تعریف نمایش عروسکی
۶	فصل سوم: تاریخچه‌ی نمایش عروسکی
۶	نمایش عروسکی در ایران
۸	نمایش عروسکی در جهان
۱۳	فصل چهارم: انواع عروسک‌های نمایشی
۱۴	۱- عروسک دستکشی
۲۵	۲- عروسک میله‌ای
۳۹	۳- عروسک نخ‌ی (عروسک خیمه‌شب‌بازی)
۴۶	۴- عروسک ماپت
۵۳	۵- عروسک ماروت
۵۵	۶- عروسک سایه‌ای
۵۷	فصل پنجم: آشنایی با متن نمایش عروسکی
۶۶	فصل ششم: کارگردانی نمایش عروسکی
۷۲	فصل هفتم: عروسک‌گردانی
۷۹	فصل هشتم: طراحی صحنه
۸۴	فصل نهم: نور و موسیقی
۸۷	فصل دهم: نمایش سایه‌ای

مقدمه

هنر نمایش عروسکی از تاریخچه‌ای بسیار کهن و دیرینه برخوردار است. جادوگران در جوامع بدوی به کمک ماسک‌ها و اشیای سمبلیک در نمایش‌های آیینی به معالجه‌ی بعضی از بیماری‌های روانی می‌پرداختند. بعدها در دربارهای شاهان، عروسک‌ها لحظات لذت‌بخشی را برای درباریان به ارمغان می‌آوردند و هنرمندان دوره‌گرد در میدان‌ها و کوچه‌ها با عروسک‌هایشان کودکان را سرگرم می‌کردند و از زبان آن‌ها خواسته‌ها و آرزوهای انسانی را بیان می‌کردند یا به انتقاد از حاکمان وقت می‌پرداختند.

نمایش عروسکی به علت جادویی بودن و توان نشان‌دادن اعمال فوق بشری، مخاطبان زیادی از هر گروه سنی دارد. هنوز ما شاهد تجمع شبانه‌ی تعداد زیادی از کشاورزان اندونزی، مالزی، هند و ... در مراکز اجرای نمایش‌های عروسکی هستیم که با علاقه‌ی بسیار زیاد به تماشای نمایش‌های عروسکی می‌نشینند؛ نمایش‌هایی که اگرچه بارها آن‌را تماشا کرده‌اند با این حال علاقه دارند هر شب با اشتیاقی دوچندان از دیدن آن‌ها لذت ببرند.

با وجود پیشرفت در صنعت و تکنولوژی و جذابیت‌های وسایل تصویری و ارتباطی جمعی تلویزیون، سینما، ویدئو و ... نسل جوان شوق خود را به نمایش عروسکی از دست نداده و این خود نشان‌دهنده‌ی اهمیت این هنر در جامعه است.

نمایش عروسکی علاوه بر مشخصات تئاتر زنده دارای ویژگی‌های خاص خود می‌باشد. این هنر از هنرهای تجسمی، موسیقی و هنرهای دستی سنتی نیز بهره می‌جوید. در نمایش عروسکی، عروسک‌گردان هنرپیشه‌ای است که می‌تواند هنرش را به دست‌هایش منتقل کند.

مهم‌ترین کیفیت هنر نمایش عروسکی، دورساختن انسان از خویشتن دوستی است. به این معنا که این هنر به انسان می‌آموزد که استعداد و توانایی‌هایش را در وجود دیگری به نمایش بگذارد و از موقعیت عروسکش در روی صحنه سربلند باشد و چندان اصراری در نشان‌دادن خودش نداشته باشد.

عروسک‌نمایشی به‌عنوان یکی از بهترین و موفق‌ترین وسایل کمک‌آموزشی، با کودکان و نوجوانان ارتباط برقرار می‌کند و در رشد و خلاقیت‌ها و پرورش استعدادهای آنان نقش چشمگیری دارد.

در این کتاب که برای دو واحد درسی تنظیم شده است، فراگیران از نظر تئوری با پیدایش عروسک و نمایش عروسکی در ایران و جهان، نمایشنامه‌نویسی عروسکی، عروسک‌گردانی و کارگردانی آشنا می‌شوند و از نظر علمی ساخت انواع عروسک‌های نمایشی، طراحی صحنه و عوامل مرتبط با این رشته را می‌آموزند.

اگرچه نمایش عروسکی یکی از گرایش‌های رشته‌ی تئاتر محسوب می‌شود ولی به‌تنهایی از تمام گرایش‌های این رشته نظیر ادبیات نمایشی، بازیگری، کارگردانی و طراحی صحنه بهره می‌جوید.

هدف‌های کلی

آشنایی با عروسک، تاریخ تحولات و انواع مختلف نمایش‌های عروسکی و
صحنه‌های آن